

Nová metodická příručka Rovný přístup, tentokrát k sociálnímu vyloučení

Jarmila Burešová

Práce knihovnice ve velkém městě přináší kromě odborné knihovnické práce občas potíže – můžeme je nazvat výzvami – s různými skupinami uživatelů. Ne vždy jde o čtenáře v pravém slova smyslu, proto v těchto souvislostech obvykle užíváme termín uživatelé. Můžeme říci, že Ostrava je specifická poměrně vysokým procentem romských obyvatel, přítomností polských, slovenských, vietnamských a dalších národnostních menšin, což ale není obvyklé pro většinu měst a oblastí ČR. A už vůbec ne malých městeček, obcí, vesniček.

Nicméně sociálně vyloučení nejsou lidé jen pro svou etnicitu či chudobu, proto je dobré věnovat pozornost veškerým skupinám našich uživatelů. Nás všech se týká práce na vlastním osobním rozvoji v podobě znalosti možných uživatelských skupin a připravenosti rozpoznat sociálně vyloučeného či sociálním vyloučením ohroženého uživatele a schopnosti věnovat mu náležitou péči.

Národní knihovna České republiky proto na konci loňského roku vydala metodickou příručku pro práci knihoven se sociálně vyloučenými a sociálním vyloučením ohroženými skupinami uživatelů. Materiál je součástí řady „Rovný přístup“ a byl vydán ve spolupráci s Knihovnou města Ostravy a za podpory Ministerstva kultury ČR.

V úvodu příručky se seznámíme s dělením sociálně vyloučených do jednotlivých skupin podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách; sociologové definují zčásti odlišné skupiny vyčleněných, ve většině příkladů se ale se zákonem shodují.

Další část přináší související legislativu na všech úrovních – od vlády a ministerstev přes kraje po města a obce, vše doplněno základní knihovní legislativou, standardy a doporučeními s konkrétními odkazy na úložiště těchto dokumentů.

Dělení příručky vychází z již existujícího formátu předcházejících metodických příruček Rovný přístup Standard Handicap Friendly a Knihovna přátelská k seniorům.

- **I. Obecné požadavky** – knihovny mají vytvářet podmínky pro rovný přístup ke službám a informacím, s čímž souvisí i otázka registračního poplatku do knihovny.
- **II. Personál** – kvalifikace pracovníků v přímých službách v oddělení pro dospělé a adekvátním způsobem v oddělení pro děti je pravidelně rozšiřována o problematiku práce s osobami sociálně vyloučenými či sociálním vyloučením ohroženými.
- **III. Fond a služby** – knihovna využívá prostředků vzdálené komunikace, nabízí dálkové služby, poskytuje donáškovou službu svým registrovaným uživatelům, pracuje také se specifickými knihovními fondy.
- **IV. Technické a materiální podmínky** – knihovna splňující podmínky metodických příruček Knihovna přátelská k seniorům a Standard Handicap Friendly vytváří vhodné fyzické a technické podmínky pro všechny typy sociálně vyloučených uživatelů.
- **V. Webové stránky** – knihovna vytváří své webové stránky v souladu s pravidly přístupnosti podle metodiky WCAG 2.0.
- **VI. Spolupráce a propagace** – knihovna propaguje služby, fondy a akce pro sociálně vyloučené, kapitola je doplněna o informace možné spolupráce s jinými organizacemi.
- **VII. Akce – služby** – služby a akce, které knihovna pořádá, jsou primárně určeny všem uživatelům bez zvýhodňování jednotlivých skupin. Po zjištění situace v místě a čase může knihovna přistoupit ke specializované nabídce na základě poptávky podpořené průzkumem mezi uživateli. Nabídka služeb i struktura akcí je připravována a realizována s ohledem na potřeby a schopnosti příjemců; mohou to být:
 - služby pro nezaměstnané, služby reagující na chudobu a bezdomovectví,
 - služby pro děti a rodiny, rodiče na mateřské či rodičovské dovolené,
 - služby pro rizikové děti a mládež,
 - služby pro stárnoucí populaci 60+ a seniory,
 - služby pro etnické menšiny,
 - služby pro jazykové menšiny, cizince,
 - služby pro uprchlíky,
 - služby pro lidi s postižením,
 - služby reagující na krize a služby pro lidi trpící duševními nemocemi,

- služby pro nemocné,
 - služby pro lidi se závislostmi,
 - služby související s výkonem spravedlnosti.
- **VIII. Ochrana zaměstnanců a spolupracovníků knihovny** – součástí kapitoly je souhrn doporučení k prvnímu kontaktu s možným sociálně vyloučeným uživatelem.
 - **Dovětek Krize sociální soudržnosti na půdě veřejné knihovny** socioložky Mgr. Kateřiny Sidiropulu Janků, Ph.D., přináší další úhel pohledu na tuto problematiku.

Výhodou této nové metodické příručky je, že vznikala postupně, na základě praktických zkušeností, jejich zavádění a ověřování v praxi. Kromě odborných částí, vycházejících např. z oboru sociologie, jsou zde uvedeny doporučení a příklady dobré praxe knihoven České republiky.

Doufáme, že metodická příručka bude tím správným zdrojem informací a pomocníkem ve vaší praxi. V elektronické verzi je k dispozici na <https://ipk.nkp.cz/legislativa/normy-standardy-doporuceni/Rovnypristupvylouceninaweb.pdf>.

BUREŠOVÁ, Jarmila a SABELOVÁ, Miroslava. *Rovný přístup – Knihovny a skupiny ohrožené sociálním vyloučením: metodická příručka pro práci knihoven se sociálně vyloučenými a sociálním vyloučením ohroženými skupinami uživatelů*. 1. vydání. Praha: Národní knihovna České republiky – Knihovnický institut, 2018. 63 s. ISBN 978-80-7050-706-3.

Kontakt na autorku: buressova@kmo.cz

© 2000-2010 Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové · pujcovna@svkhk.cz · knihovna@svkhk.cz